

ANMELDELSER

T. Høy & J. Dahl: Danmarks søer; søerne i Storstrøms Amt og på Bornholm. Strandberg, Vedbæk 1991. 94 s., ill., 31 cm. DKK 248,-.

Bogen rummer kort over søerne i Storstrøms amt og på Bornholm; kortene er formindsket i forhold til originalkortene i skala 1:5.000, dermed bliver man noget afhængig af målestokken, og en direkte sammenligning er vanskelig. Det er prisen for det meget smukke bogværk, som udover søernes topografi, omhandler historiske oplysninger og oplysninger om fiskeriforhold. Kombinationen er meget, fin og der fremkommer en række oplysninger, som ikke tidligere har været let tilgængelige.

Bent Hasholt

K.E.Hansen & A.Tuxen: Kampen for rent vand - om natur og økonomi. Geografforlaget, Brenderup 1992. 105 s., ill., 26 cm. DKK 128,50.

Bogen er en grundbog om natur og forurening i Danmark. Det angives også, at bogen lægger op til debat om miljøforvaltning i "det nye Europa". Alt i alt en ambitiøs opgave og et godt initiativ. Bogens forfattere har et geologisk udgangspunkt, som medfører, at andre emner behandles mindre grundigt. Når bogens titel lægger stor vægt på vandet, virker det skævt, at kredsløbet får én side, ΔR beskrives alene som ændring i grundvandsbeholdning, medens kvartærgeologi får 14 sider. Vandressourcens størrelse nævnes, og uenighed anføres, men intet om basis for denne. I afsnittet om forbrug ville det også være på sin plads at nævne, at de forskellige mio. m³ forbruges meget forskelligt, fx går dambrugsvand umiddelbart tilbage i vandløbet. Bogen skifter omkring midten fra en teknokratisk behandling af emnet til en mere debatterende stil, ofte med politiske statements: "udbredt politisk vilje - også i borgerlige partier". Der bliver også plads til et kapitel om naturopfattelse! Stavfejl fx. fløjelshandsker og kloark burde være undgået. Bogen burde kunne give anledning til gode diskussioner, men det fordrer, at læseren har tid til at sætte sig ind i de omfattende problemstillinger, som her præsenteres, hvis de ikke skal ende i forenkede opfattelser af, hvad der er godt og ondt.

Bent Hasholt

Applied groundwater hydrology - a British perspective. Ed. by R.A.Downing & W.B. Wilkinson.

Clarendon, Oxford 1991. 340 s., ill., 26 cm. GBP 80,-.

Bogen omhandler anvendt grundvandshydrologi i britisk perspektiv. Den er udarbejdet af den engelske sektion af International Association of Hydrogeologists og efterfølger en udgivelse fra 1981; det er hensigten at redegøre for udviklingen i det seneste tiår. Organisationskomiteen har udvalgt 41 forfattere, som dækker alle aspekter af området. Omkring en trediedel af drikkevandsforsyningen fås fra grundvand; dette er nok årsagen til, at forureningsproblematikken forekommer senere end i Danmark. Mange problemer er meget lig tilsvarende danske. Nogle kapitler er imidlertid af mere speciel interesse fx et kapitel om radioaktivt affald og betydning for minedrift. Manipulation af grundvandsmagasiner forekommer også i større udstrækning end i Danmark. Bogen indeholder derfor nyttige fingerpeg om fremtidige problemer i Danmark.

Bent Hasholt

Studien zur physischen Geographie und zum Landnutzungspotential der östlichen Kanarischen Inseln. P. Höllermann (Hrsg.). - (Erdwissenschaftliche Forschung; 25).

Steiner, Stuttgart 1991. 276 s., ill., 30 cm. DEM 148,-.

Bogen behandler den fysiske geografi og arealudnyttelsespotentialer på de østligste Kanariske øer, dvs. Fuerteventura og Lanzarote, som er bekendte for mange danske turister. Der indledes med et oversigtskapitel, som placerer de østlige øer i forhold til de øvrige øer, karakteristisk er det mindre relief og den større ariditet. Erhverv gennemgås, og det er overraskende, at Arrecife er Spaniens 5. største fiskerihavn. Det efterfølgende kapitel omhandler jordbund og dens udnyttelse på grundlag af FAO systemet. Diverse kort er fremstillet i ret særprægede øst-vestgående bæltter, hvis grænser virker ret kunstige. Omfattende profilbeskrivelser medfølger, 70 sider. De følgende kapitler omhandler klima og dugkondensation, specielt sidstnævnte er interessant; det konkluderes at den absolutte vandmængde er lille (6-14 mm pr. år). Bogens sidste kapitel beskriver flyvesandsområder på Fuerteventura. Alt i alt rum-

mer bogen interessante og nye data fra disse spændende øer, som i lang tid har været feriemål.

Bent Hasholt

Late Vistulian and Holocene aeolian phenomena in Central and Northern Europe. S. Kozarski (ed.). - (Zeitschrift für Geomorphologie; Suppl. 90).

Borntraeger, Stuttgart 1991. 207 s., ill., 25 cm. DEM 148.

Dette hefte rummer 17 artikler, som har været præsenteret ved et internationalt symposium i Polen 1990. Mødets tema var æoliske fænomener i Central- og Nordeuropa i Senweichsel og Holocæn. Commission on Frost Action Environments (IGU), Working Group on Periglacial Environments (IPA), Adam Mickiewicz Universitetet i Poznan, Det Polske Videnskabs Akademi's afdeling i Poznan og Det Polske Geografiske Selskabs geomorfologiske kommission har støttet symposiets afholdelse. I alle artiklerne tages udgangspunkt i et geografisk område i Nord- og Centraleuropa. Artiklerne er især fra Holland, Tyskland og Polen. De fleste er helt lokale beskrivelser af undersøgelsesresultater, men der er også mere overordnede og generaliserende tekster. Temaerne varierer over et bredt spektrum fra den humane indflydelse på landskabet og de deraf afledte æoliske former og processer til detaljerede sedimentologiske iagttagelser fra recent aktive æoliske områder og fra sedimentologiske logs. Af special dansk interesse er en artikel af Else Kolstrup om æoliske aflejringer i form af coversands, løss og flyvesand ved fire danske lokaliteter. Disse aflejringer har hidtil ikke fået stor opmærksomhed i Danmark, muligvis som følge af den ringe fokus på de rent periglaciale former og processer, der naturligvis har foregået her i landet også i Senglaciel og Holocæn tid. Flere af artiklerne indeholder information om palæoindretninger rekonstrueret ud fra de æoliske former, hvilket klart bidrager til mere overordnede rekonstruktioner af de palæoklimatiske forhold i Centraleuropa. Ligeledes publiceres mange termoluminescens- og C¹⁴dateringer, ikke mindst fra de polske områder. Anvendelsen af disse data er nok mere begrænset i en større europæisk sammenhæng, da der ikke i teksten gives mange vurderinger af disse dat-

eringers kvalitet. Det sproglige niveau varierer meget mellem de enkelte artikler, som tilsammen udgør en god bog, der samler mange spændende og detaljerede bidrag til den europæiske æoliske geomorfologi.

Hanne H. Christiansen

A. Goudie: *Environmental Change*.

Clarendon, Oxford, 3.ed. 1992. XX, 329 s., ill., 24 cm. Hardback: GBP 30,-, paperback: GBP 12,95.

Bogens er aktuell i forbindelse med "Climatic Change" problematikken; denne 3. udgave er bla. ajourført mht. helt ny litteratur. Forfatteren, geografiprofessor i Oxford, har lagt vægten på naturlige, ikke-humant betingede forandringer af det fysiske miljø, uden at vende tilbage til naturdeterminisme. Formålet er at klarlægge det komplicerede samspil mellem solsystem, atmosfære, oceaner og landområder, der betinger klimaet, som udgangspunkt for de geomorfologiske processer og former på jorden. Bogen er tilgængelig for en bredere læsekreds end geomorfologer, da den er holdt i et ikke alt for detaljeret sprog; der kræves ikke de store geografiske forudsætninger af læseren, og den er generelt en god og bred indføring i den store emnekreds. Bogens bredde kommer til udtryk i de mange gode referencer til oversigtsværker indenfor flere tilknyttede områder. Det indledende afsnit introducerer de forskellige teknikker, som anvendes til at rekonstruere de miljømæssige skift gennem Kvartær. Derefter er indholdet meget fornuftigt kronologisk, således at detaljeringsgraden øges fra et kapitel om glaciationsforløbene igennem Pleistocæn til et kapitel om de forandringer af temperatur og nedbør, som de sidste par århundredes meteorologiske målinger har tydeliggjort. Bla. er der et udemærket kapitel om Pleistocæne events i tropiske og subtropiske områder, med vægten lagt på tørre perioders æoliske former og deres udbredelse, samt nedbørsrige perioders større sødbredelse. I et kapitel behandles Postglacial perioden og dens kronologiske inddelingsudvikling. Kulde- og varmeperioders udstrækning gennemgås helt op til og med Den lille Istid, men den transitive Senglaciale periode og Holocæn perioden behandles procesmæssigt mest antropologisk, zoologisk og botanisk og ikke geomorfologisk. Efter disse kronologiske kapitler

følger et, hvor havspejlsvariationen gennem Kvartær-perioden, og hvor bla. eustasiens og isostasiens betydning i den skiftende land-vand konfiguration gennemgås detaljeret. Bogen afsluttes med et kapitel hvor en række teorier om årsagerne til klimaskift præsenteres. Mange spændende, geomorfologisk centrale emner berøres naturligvis kun sporadisk i bogen, men der findes dog udførlige nyere referencer til disse emner. Gennemgangen af stoffet er bygget op om eksempler fra hele verden, hvilket er udmærket. Den botaniske og zoologiske udvikling gennem Kvartær perioden er detaljeret fremstillet i flere af bogens kapitler. Bogen kan anbefales som et indblik i og overblik over nogle af de væsentlige udgangspunkter for moderne klimatisk geomorfologi.

Hanne H. Christiansen

T. Sunamura: *Geomorphology of rocky coasts*.

Wiley, Chichester 1992. XII, 302 s., ill., 24 cm. GBP 55,-.

Kystmorfologisk forskning, i Danmark såvel som internationalt, har vel aldrig været så intensiv som gennem de seneste 10 år, målt efter den linde strøm af artikler om emnet. Men 99 ud af 100 (skønsmæssigt) handler om kyster, opbygget af løse materialer. Da klintkyster udgør ca. 80 % af verdens kyster kan det undre, at studier heraf er så fåtallige (også i Danmark). Med japaneren Sunamuras bog foreligger der for første gang en monografi over "rocky coasts". Titlen er lidt misvisende, for S. definition af "rocky" er: konsolideret materiale uanset hårdhed, - granit og till er indbefattet. De første 2 kap. omhandler generelle bølge-, strøm- og vandstandsforhold, i en form, der med fordel kan hentes andetsteds. Det interessante kommer i de næste kapitler, hvor han forsøger at kvantificere dynamikken bag klinterosionen. Hans grundlæggende koncept er at sammenholde klintens styrkeegenskaber med den angribende kraft - bølgerne. En lang række lab-forsøg og feltagttagelser bringer ham frem til semiempiriske formler for forskellige klinttypers tilbagemålingshastighed og -måde under forskellige bølgedynamiske betingelser. S., der er ingeniør og kystmorfolog, følger den typiske japanske, geo-numeriske skole, hvor alt forsøges kvantificeret og bragt på ligningsform. Stoffet kan derfor til tider virke no-

get teoretisk og forenklet i forhold til "den komplicerede natur". Men det er kærkomment med en lærebog specifikt om klintens og den abraderede platforms morfologi, inkl. en samlet oversigt over denne kysttypes karakteristiske erosionsformer. Bogens afsluttende kap. omhandler den antropogene effekt. Hans forslag til løsning af erosionsproblemer bevæger sig imidlertid ikke ud over traditionelle bygværker. I appendix findes tabel over mere end 150 klintlokaliteter verden over med angivelse af litologi, erosionsrate, måleinterval og -metode samt forfatterkilde. For morænekyster finder han en gennemsnitsrate på 0.1-1.0 m pr. år. Ved Sjællands nordkyst er den ca. 0.4 m/år.

Niels Nielsen

Dynamics of gravel-bed rivers. P. Billi et al. (eds.).

Wiley, Chichester 1992. XIV, 673 s., ill., 26 cm. GBP 125,-.

Bogen består af en samling artikler fra 3. møde om floder i grovkornede materialer holdt i Firenze, sept. 1990. Der er på dette møde lagt specielt vægt på at behandle og søge at forstå forhold omkring denne flodtypes justering til de dynamiske forhold og på at udvikle modeller til at forudsæ flodernes respons på ændringer i de dynamiske forhold. De publicerede artikler er inddelt i 17 grupper efter emner, der dækker hele spektret fra stærkt teoretisk prægede analyser til resultater baseret på feltmålinger og beskrivelser af udvalgte flodstrækninger. Ved første øjekast kan bogen synes uinteressant for andre end folk med speciel interesse for netop denne type floder, men det er langt fra tilfældet. I bogen behandles mange generelle problemstillinger inden for sedimenttransport (f.eks. selektiv transport), hvor erfaringer fra systemer med grove kornstørrelser kan medvirke til at øge forståelsen for transportprocesser i mere generel forstand.

Jesper Bartholdy

Historical change of large alluvial rivers - Western Europe. G.E. Petts, H. Möller, & A.L. Roux (eds.).

Wiley, Chichester 1989. VIII, 355 s., ill., 25 cm. GBP 45,-.

Denne bog forsøger at samle og analysere et meget stort erfaringsmateriale om ændringer i V.Europas store floder gennem de seneste 200 år. Der er skelnet mellem